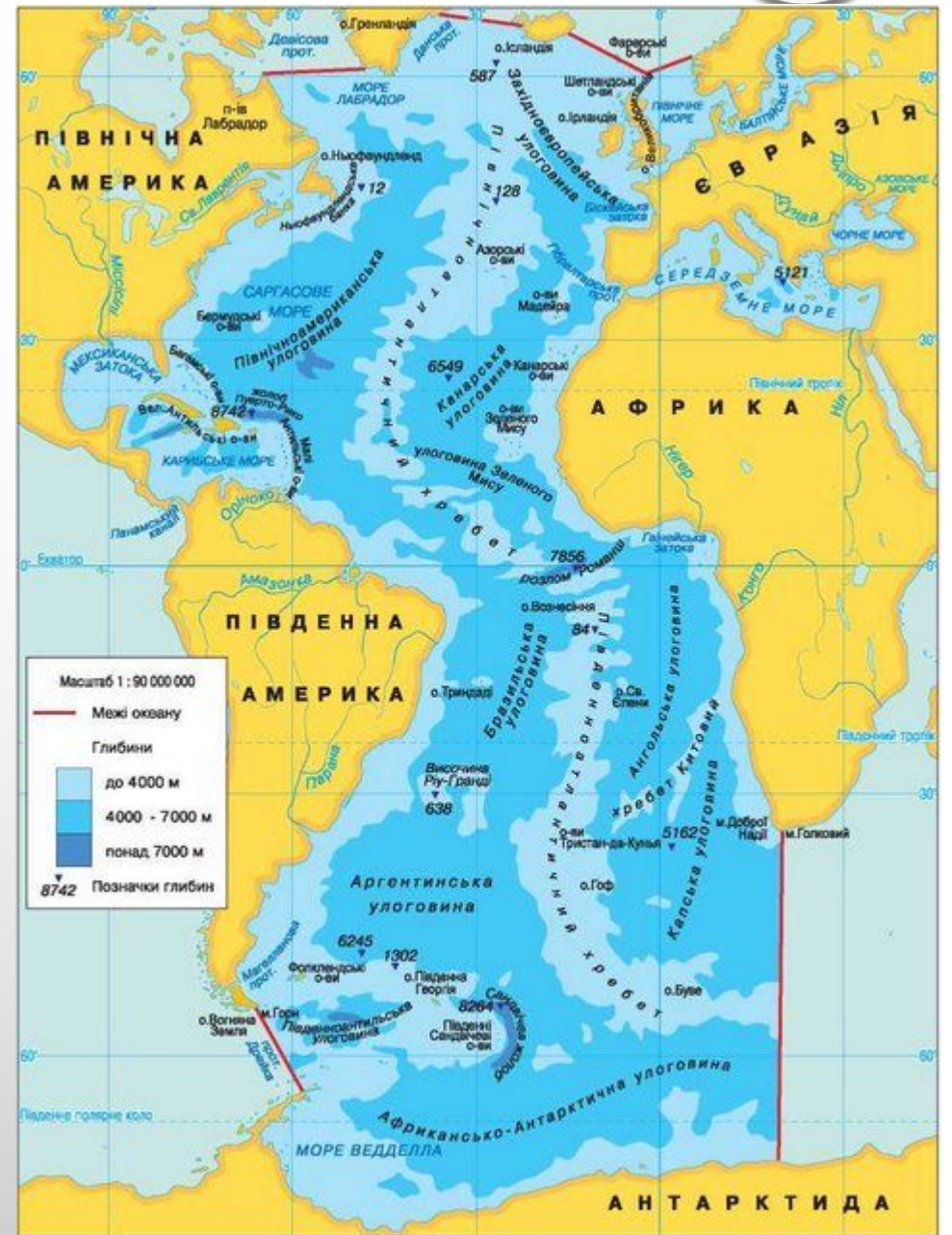

АТЛАНТИЧНИ Й ОКЕАН

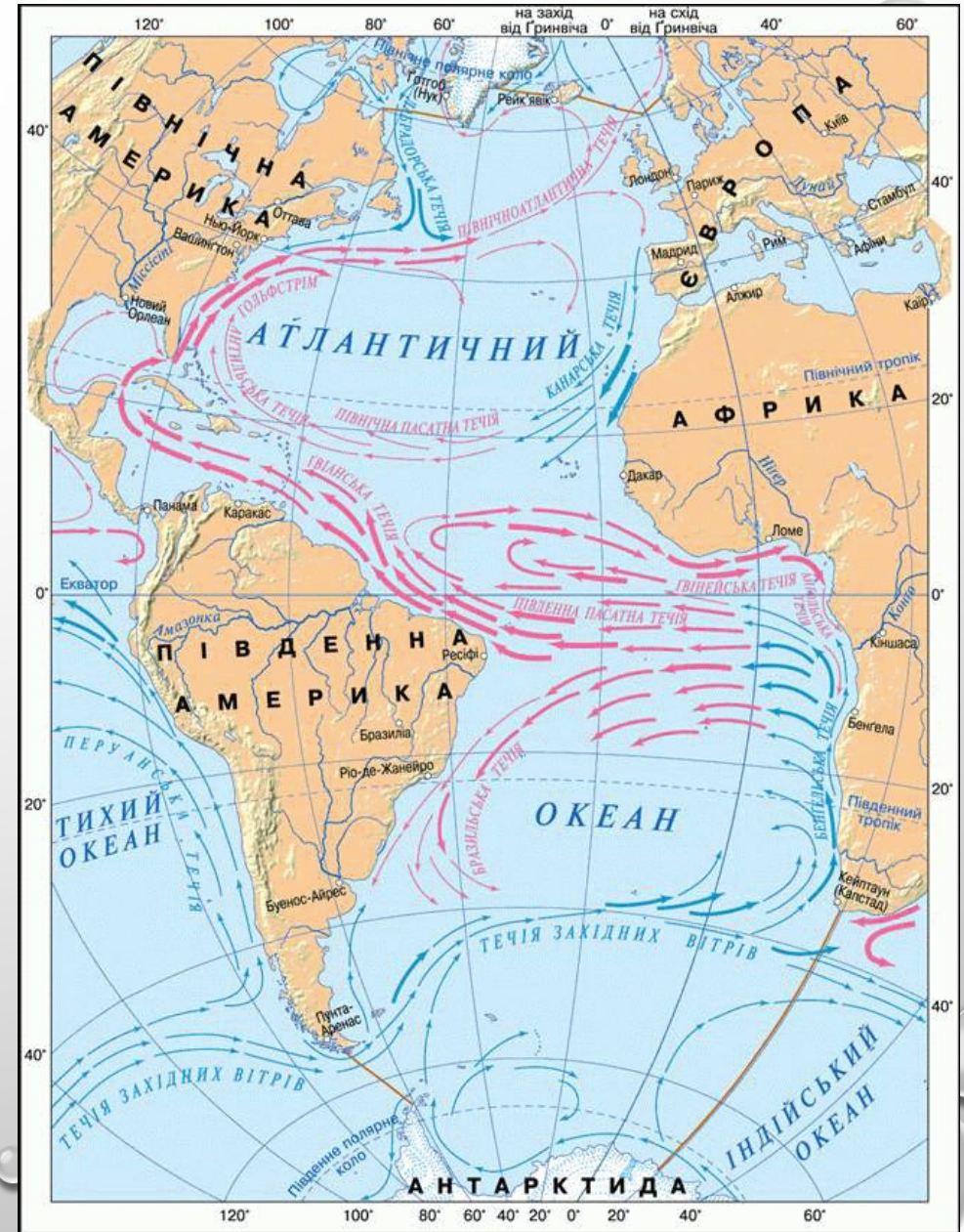
АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН Є НАЙБІЛЬШ ВИВЧЕНИМ ТА ОСВОЄНИМ ПОРІВНЯНО З ІНШИМИ ОКЕАНАМИ. ЦЕ ЄДИНИЙ ОКЕАН, ЩО ЗВ'ЯЗУЄ ДВІ ПОЛЯРНІ ОБЛАСТІ ПЛАНЕТИ У ВИГЛЯДІ ПІГАНТСЬКОЇ ПРОТОКИ, ЯКУ ІНОДІ НАЗИВАЮТЬ «АТЛАНТИЧНОЮ ДОЛИНОЮ».

Мал. 184. Географічне положення Атлантичного океану

ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

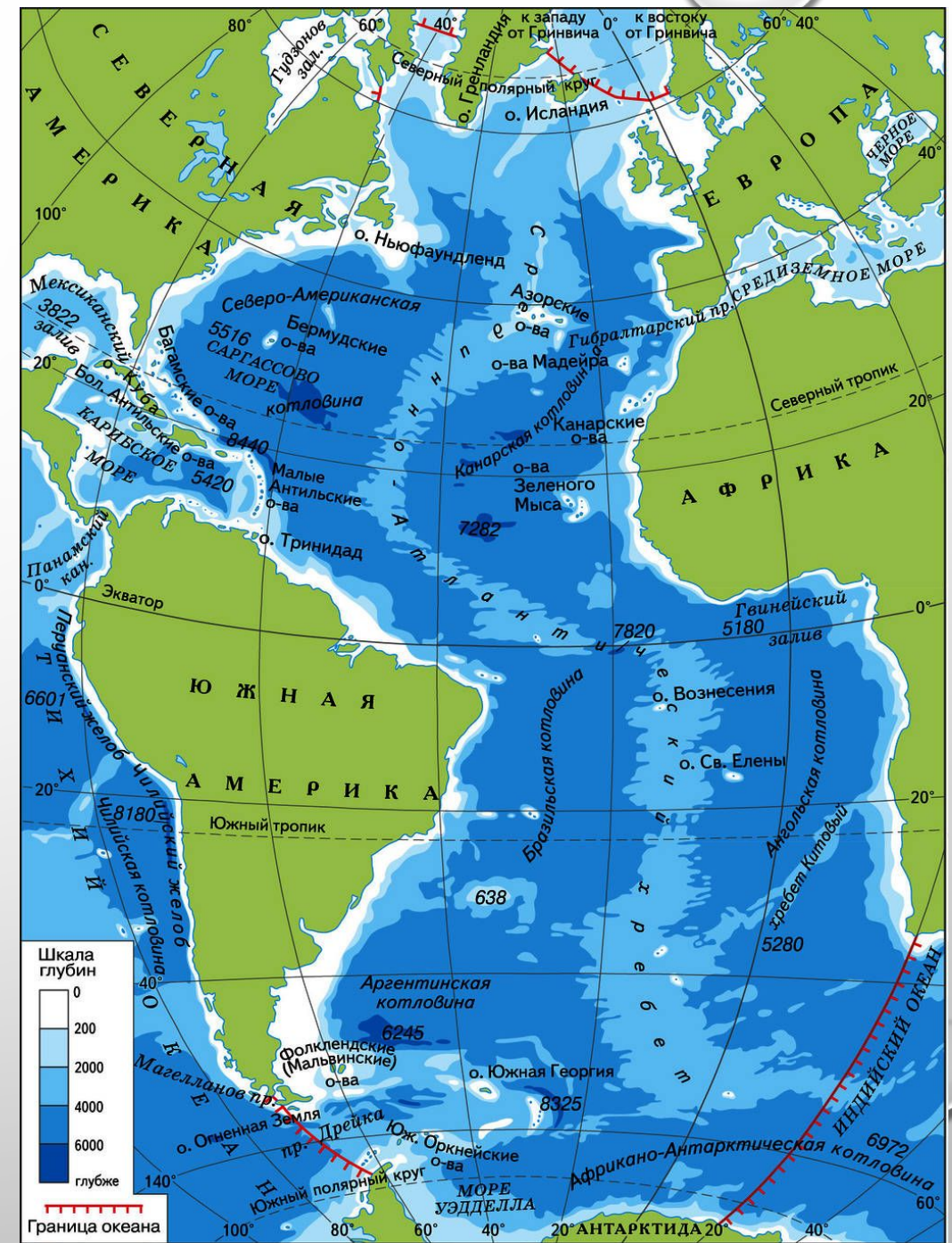
- ✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН Є ДРУГИМ ЗА РОЗМІРАМИ ВОДНИМ БАСЕЙНОМ НАШОЇ ПЛАНЕТИ, ВІН ЗАЙМАЄ ПРИБЛИЗНО П'ЯТУ ЧАСТИНУ ПОВЕРХНІ ЗЕМЛІ.
- ✓ ПОРІВНЯНО З ІНШИМИ ОКЕАНАМИ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ЗНАЧНО ВИТЯГНУТИЙ ІЗ ПІВНОЧІ НА ПІВДЕНЬ І МАЄ ВІДНОСНО НЕВЕЛИКІ ВІДСТАНІ МІЖ СХІДНИМ І ЗАХІДНИМ УЗБЕРЕЖЖЯМИ. ВІД ПІВНІЧНОГО ПОЛЯРНОГО КОЛА ДО БЕРЕГІВ АНТАРКТИДИ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ПРОСТЯГАЄТЬСЯ НА 16 ТИС. КМ. У ПІВНІЧНІЙ ТА ПІВДЕННІЙ ЧАСТИНАХ ОКЕАН РОЗШИРЮЄТЬСЯ, А В ЕКВАТОРІАЛЬНИХ ШИРОТАХ ЗВУЖУЄТЬСЯ ДО 2,9 ТИС. КМ.
- ✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ОМИВАЄ БЕРЕГИ П'ЯТИ МАТЕРИКІВ: ЄВРАЗІЇ, АФРИКИ, ПІВНІЧНОЇ ТА

✓ БЕРЕГОВА ЛІНІЯ ОКЕАНУ ЗНАЧНО ПОРІЗНАНА В ПІВНІЧНІЙ ПІВКУЛІ, ОСОБЛИВО НА СХОДІ. ТУТ РОЗТАШОВАНО БАГАТО ВНУТРІШНІХ ТА ОКРАЇННИХ МОРІВ — БАЛТІЙСЬКЕ, ПІВНІЧНЕ, СЕРЕДЗЕМНЕ, ЧОРНЕ, АЗОВСЬКЕ, А ТАКОЖ ЄДИНЕ У СВІТІ МОРЕ БЕЗ БЕРЕГІВ — САРГАСОВЕ.

✓ НА АМЕРИКАНСЬКОМУ УЗБЕРЕЖЖІ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ЗАГЛИБЛЮЄТЬСЯ В МАТЕРИК, УТВОРЮЮЧИ ЗАТОКИ СВЯТОГО ЛАВРЕНТІЯ ТА МЕКСИКАНСЬКУ. ТРЕТЯ ВЕЛИКА ЗАТОКА — БІСКАЙСЬКА — РОЗТАШОВАНА БІЛЯ БЕРЕГІВ ЄВРОПИ, ЧЕТВЕРТА — ГВІНЕЙСЬКА — ОБМЕЖЕНА БЕРЕГАМИ АФРИКИ.

✓ НА ВІДМІНУ ВІД ТИХОГО ОКЕАНУ, В АТЛАНТИЦІ ЗНАЧНО МЕНШЕ ОСТРОВІВ І ВОНИ ПЕРЕВАЖНО РОЗТАШОВАНО ПОБЛИЗУ МАТЕРИКІВ. НАЙБІЛЬШІ ОСТРОВИ: ВЕЛИКОБРИТАНІЯ, ІРЛАНДІЯ, ІСЛАНДІЯ, КУБА, ГАЇТІ, ПУЕРТО-РИКО,

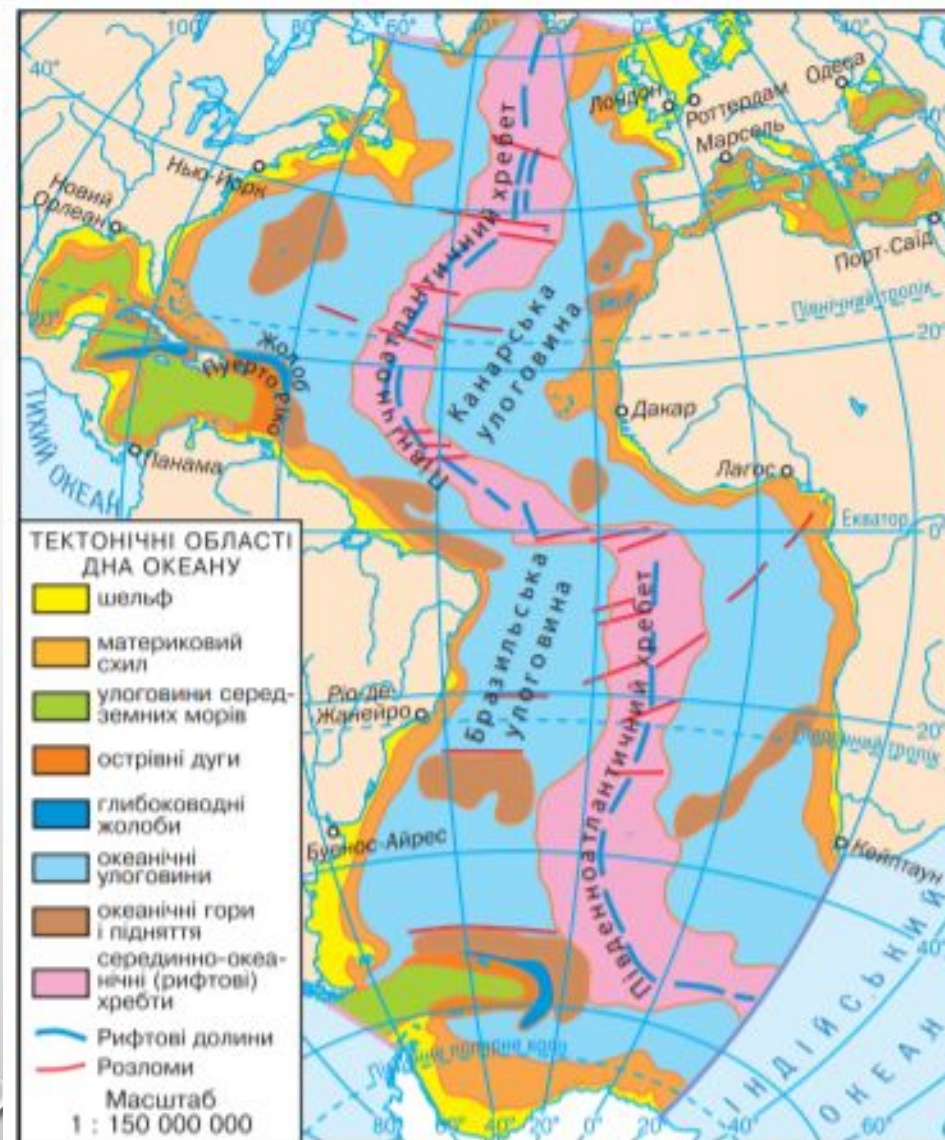
БУДОВА ТА РЕЛЬЄФ ДНА

Рис. 1. Профіль океанічної улоговини Атлантичного океану (у районі 30° пн. ш.).

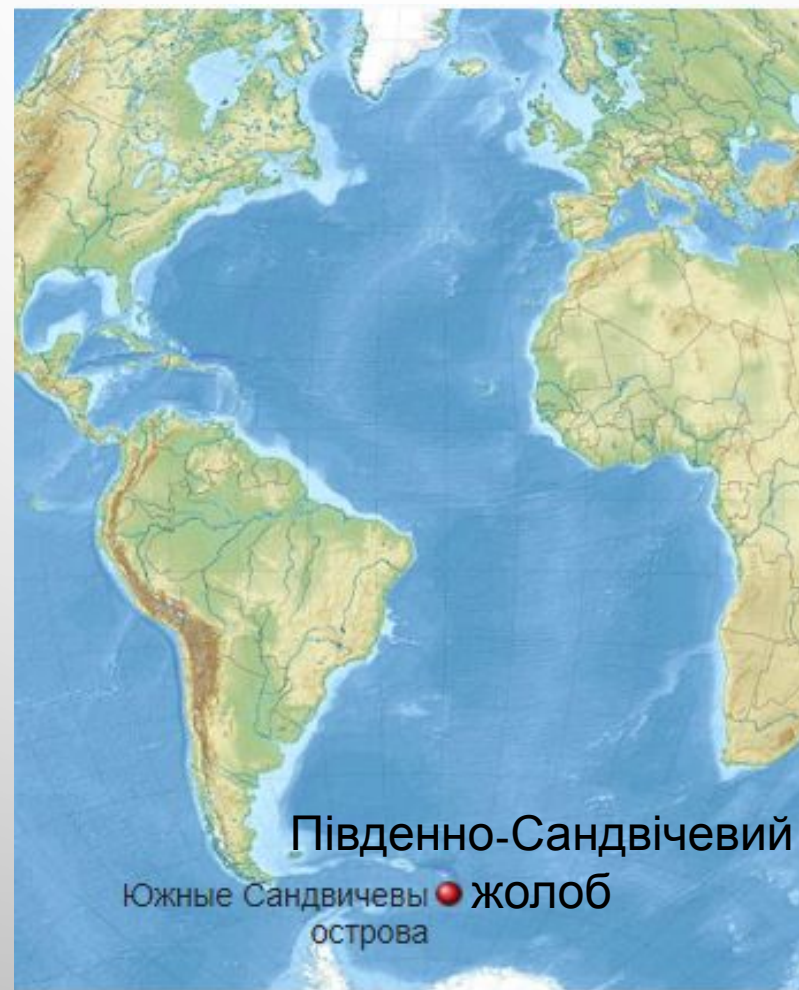

- ✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ЗА ВІКОМ Є ВІДНОСНО МОЛОДИМ. ЙОГО УТВОРЕННЯ РОЗПОЧАЛОСЯ БЛИЗЬКО 100 МЛН РОКІВ ТОМУ ВНАСЛІДОК РОЗКОЛУ ДАВНЬОГО МАТЕРИКА ГОНДВАНА.
- ✓ РЕЛЬЄФ ДНА АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ, ПОРІВНЯНО З ТИХИМ, НЕ ТАКИЙ СКЛАДНИЙ (РИС. 1, 2).
- ✓ ЧЕРЕЗ ВЕСЬ ОКЕАН ІЗ ПІВНОЧІ НА ПІВДЕНЬ МАЙЖЕ НА 17 ТИС. КМ ТЯГНЕТЬСЯ ГІГАНТСЬКИЙ СЕРЕДИННО-АТЛАНТИЧНИЙ ХРЕБЕТ, ЯКИЙ СКЛАДАЄТЬСЯ З ДВОХ ЧАСТИН — ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОЇ ТА ПІВДЕННОАТЛАНТИЧНОЇ. ЦЕНТРАЛЬНА ЧАСТИНА СЕРЕДИННО-ОКЕАНІЧНОГО ХРЕБТА РОЗСІЧЕНА ГЛИБОКИМ РОЗЛОМОМ ЗАВШИРШКИ КІЛЬКА ДЕСЯТКІВ КІЛОМЕТРІВ, УЗДОВЖ ЯКОГО ВІДБУВАЄТЬСЯ

Рис. 2. Будова дна Атлантичного океану.

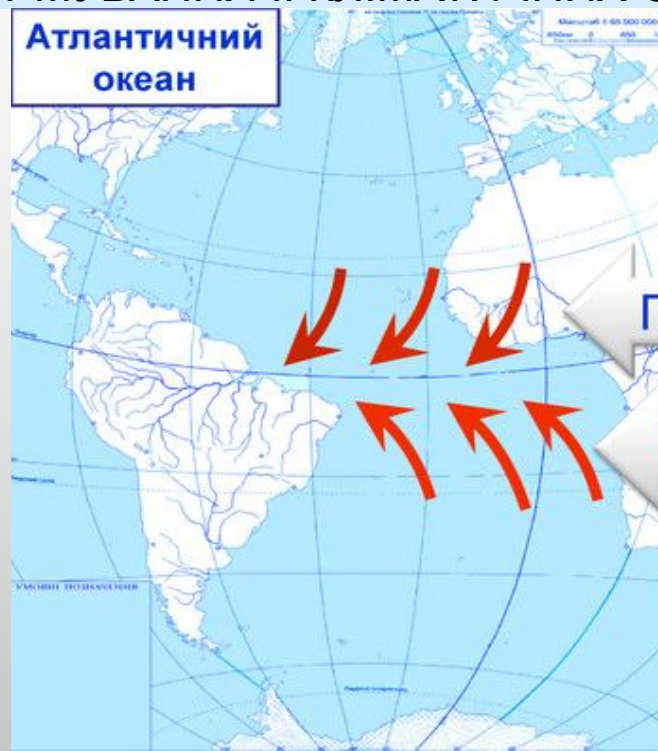
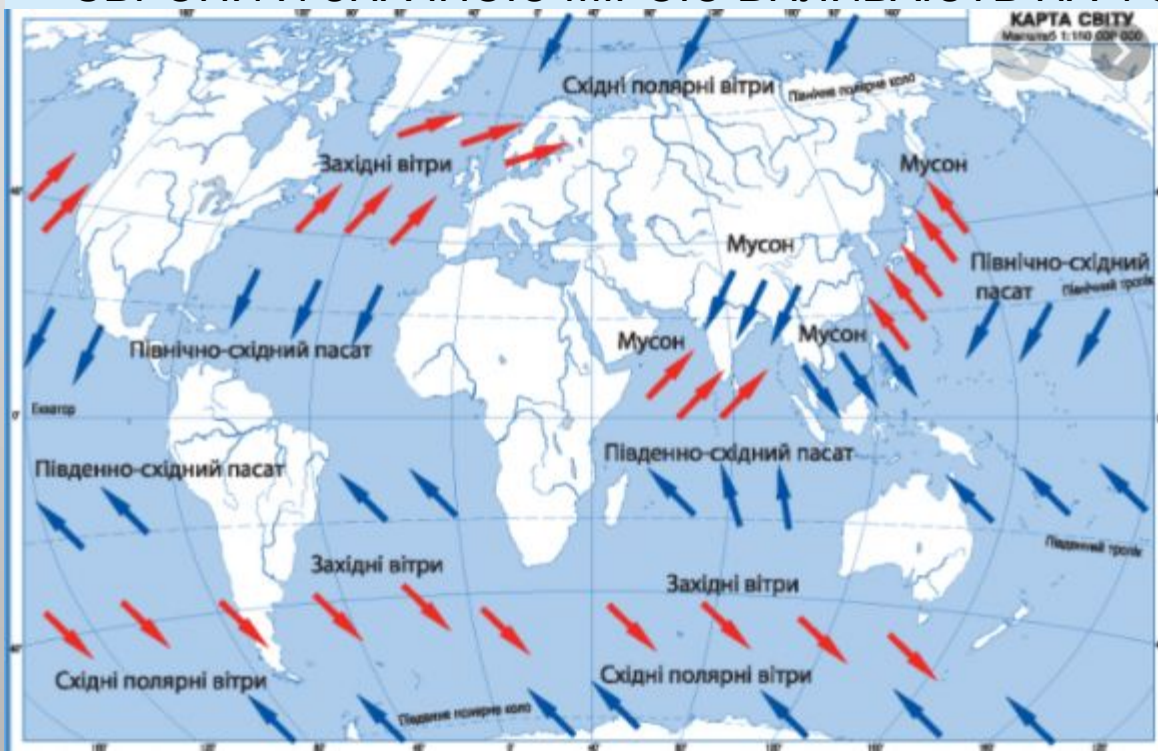
- ✓ НАЙБІЛЬШ ГЛИБОКІ РАЙОНИ ОКЕАНУ РОЗТАШОВАНІ БІЛЯ ЙОГО ЗАХІДНИХ БЕРЕГІВ. ГЛИБОКОВОДНИХ ЖОЛОБІВ ТЕЖ НЕБАГАТО, НАЙГЛИБШІ З НИХ — ПУЕРТО-РИКО (8742 М) ТА ПІВДЕННО-САНДВІЧЕВИЙ ЖОЛОБ (8228 М).
- ✓ НА ДНІ ОКЕАНІЧНИХ УЛОГОВИН ОКЕАНУ РОЗТАШОВАНО БАГАТО ГОРБІВ, ПІДНЯТТІВ, ВУЛКАНІЧНИХ ГІР.

Дно Атлантичного океану

КЛІМАТ І ВОДИ

- ✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН, ПРОСТЯГНУВШИСЬ ВІД ПІВНІЧНОГО ПОЛЯРНОГО КОЛА ДО ПІВДЕННОГО, ПЕРЕТИНАЄ МАЙЖЕ ВСІ КЛІМАТИЧНІ ПОЯСИ, ТОМУ ЙОГО КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ДОСИТЬ РІЗНОМАНІТНІ.
- ✓ НА ВІДМІНУ ВІД ТИХОГО ОКЕАНУ, НАЙБІЛЬШ ШИРОКА ЧАСТИНА АТЛАНТИКИ РОЗТАШОВАНА НЕ В ЕКВАТОРІАЛЬНИХ, А В ТРОПІЧНИХ І ПОМІРНИХ ШИРОТАХ. ТУТ ДМУТЬ ПАСАТИ ТА ЗАХІДНІ ВІТРИ ПОМІРНИХ ШИРОТ.
- У ПІВНІЧНІЙ ТРОПІЧНІЙ ЧАСТИНІ ВЛІТКУ Й ВОСЕНИ ЗАРОДЖУЮТЬСЯ ТРОПІЧНІ ЦИКЛОНИ, ЯКІ НЕРІДКО ПЕРЕХОДЯТЬ В УРАГАНИ. НАЙБІЛЬШЕ ЇХ НАД КАРИБСЬКИМ МОРЕМ ТА МЕКСИКАНСЬКОЮ ЗАТОКОЮ.
- ✓ А В ПІВНІЧНІЙ АТЛАНТИЦІ, ПОБЛИЗУ ОСТРОВА ІСЛАНДІЯ, УТВОРЮЮТЬСЯ ЦИКЛОНИ, ЯКІ ПРЯМУЮТЬ ДО ЄВРОПИ Й ЗНАЧНОЮ МІРОЮ ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЇЇ КЛІМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ.

В приземному шарі повітря рухається двома потоками – до екватора, що спричиняє пасати

Північно-східний пасат

Південно-східний пасат

Напрямок найбільших морських течій майже збігається з головними повітряними течіями

✓ НАД ЕКВАТОРІАЛЬНИМИ РАЙОНАМИ АТЛАНТИКИ ВПРОДОВЖ УСЬОГО РОКУ ДУЖЕ СПЕКОТНО, СЕРЕДНІ ТЕМПЕРАТУРИ СЯГАЮТЬ $+25\text{ }^{\circ}\text{C}$, НЕБО ЗАТЯГНУТЕ ХМАРАМИ, ВИПАДАЮТЬ РЯСНІ ДОЩІ.

✓ ДО ОКЕАНУ ВПАДАЮТЬ ВЕЛИКІ РІЧКИ — АМАЗОНКА, КОНГО, НІГЕР, ЯКІ ЗНАЧНОЮ МІРОЮ ОПРІСНЮЮТЬ ЕКВАТОРІАЛЬНІ ВОДНІ МАСИ АТЛАНТИКИ.

✓ У ПОЛЯРНИХ ШИРОТАХ КЛІМАТИЧНІ УМОВИ АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ ФОРМУЮТЬСЯ ПІД ВПЛИВОМ ПІВНІЧНОГО ЛЬОДОВИТОГО ОКЕАНУ НА ПІВНОЧІ ТА АНТАРКТИДИ НА ПІВДНІ. ВЕЛИКІ БРИЛИ ЛЬОДУ — АЙСБЕРГИ — ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ ВІД ГРЕНЛАНДІЇ ТА АНТАРКТИДИ ТА ВІНОСЯТЬСЯ У ВІДКРИТИЙ ОКЕАН ДО 40-Х ПАРАЛЕЛЕЙ. ЦІ РАЙОНИ АТЛАНТИКИ НЕБЕЗПЕЧНІ ДЛЯ СУДНОПЛАВСТВА.

✓ СЕРЕДНЯ ТЕМПЕРАТУРА ПОВЕРХНЕВИХ ВОД АТЛАНТИКИ НИЖЧА, НІЖ У ТИХОМУ ОКЕАНІ, — $+16,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ (РИС. 4).

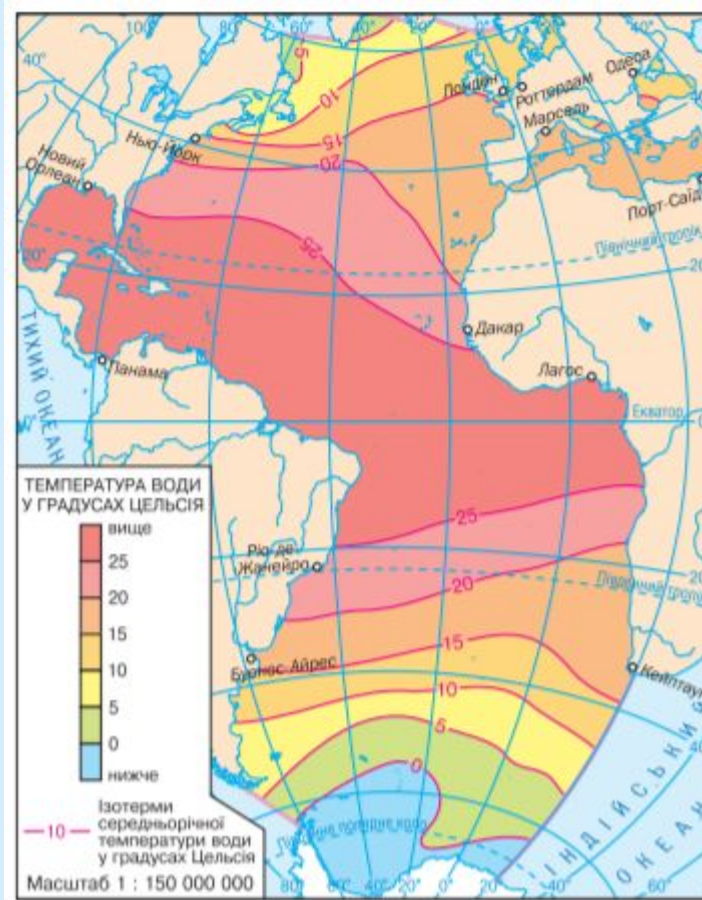

Рис. 4. Температура поверхневих вод.

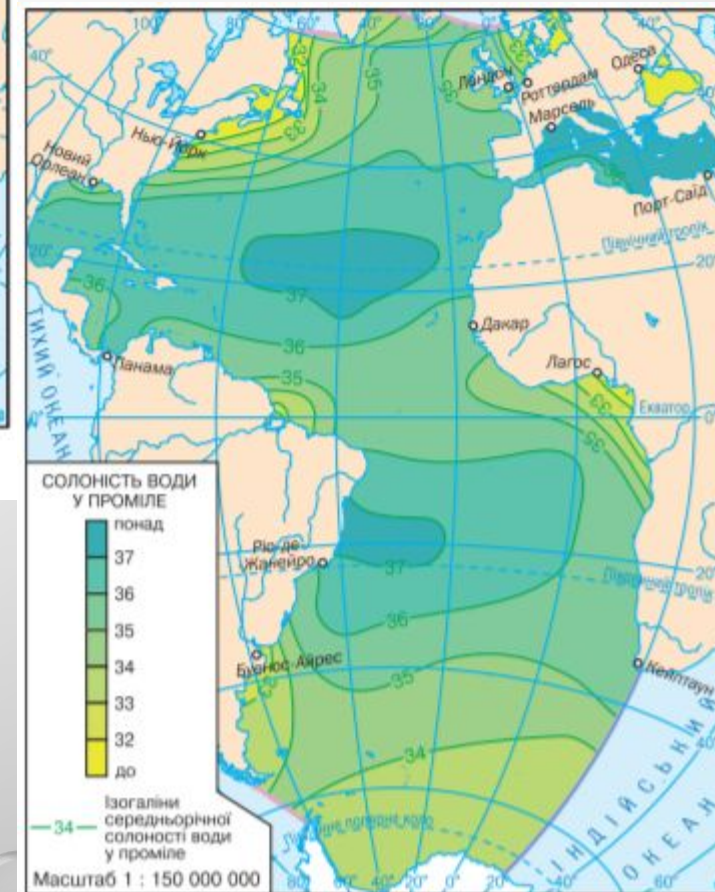

Рис. 5. Солоність поверхневих вод.

✓ В АТЛАНТИЧНОМУ ОКЕАНІ, ЯК І В ТИХОМУ, УТВОРЮЮТЬСЯ ДВА КОЛА ПОВЕРХНЕВИХ ТЕЧІЙ, АЛЕ ЧЕРЕЗ ЗНАЧНУ ВИДОВЖЕНІСТЬ АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ З ПІВНОЧІ НА ПІВДЕНЬ У НЬОМУ БІЛЬШ РОЗВИНЕНІ МЕРИДІОНАЛЬНІ ПОТОКИ ВОД, НІЖ ШИРОТНІ.

✓ ЧЕРЕЗ ПІВНІЧНУ АТЛАНТИКУ ПРОХОДИТЬ ТЕПЛА ТЕЧІЯ ГОЛЬФСТРІМ — ОДНА З НАЙПОТУЖНІШИХ У СВІТІ (РИС. 3).

✓ ПІД ДІЄЮ ЗАХІДНИХ ВІТРІВ ОДИН ІЗ ПОТОКІВ ГОЛЬФСТРІМУ УТВОРЮЄ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНУ ТЕЧІЮ,

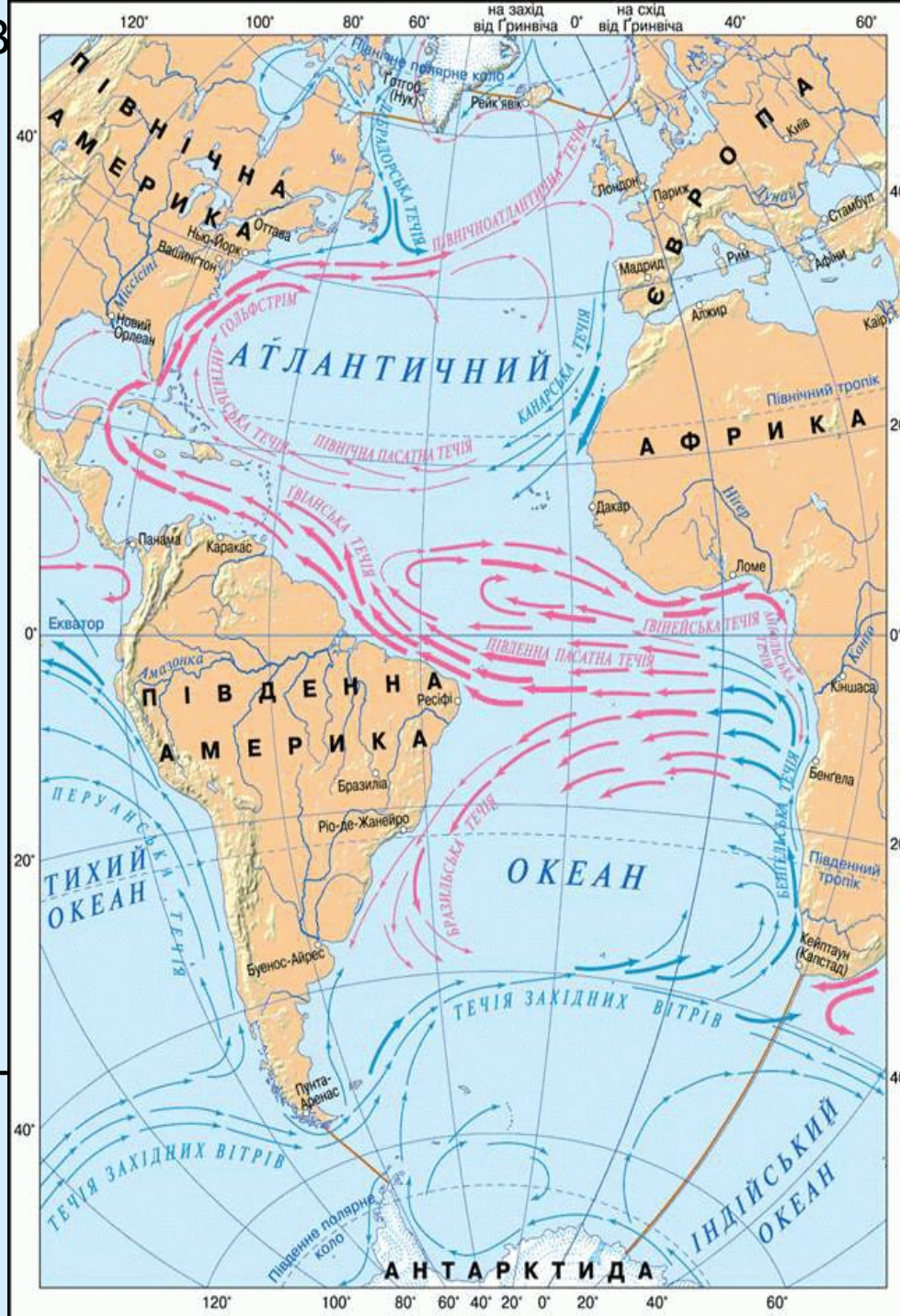
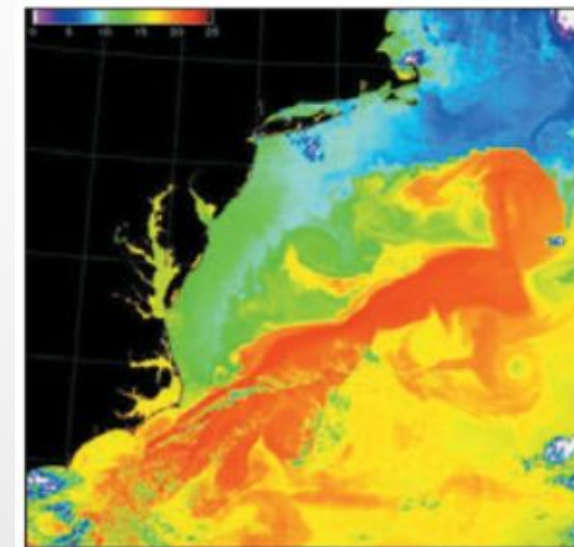

Рис. 3. Комп'ютерний знімок Гольфстріму (червоного кольору).

ОРГАНІЧНИЙ СВІТ

- ✓ У РОЗПОДІЛІ ОРГАНІЧНОГО СВІТУ ОКЕАНУ ЧІТКО ПРОСТЕЖУЄТЬСЯ ЗОНАЛЬНІСТЬ. У ВОДАХ ПОЛЯРНИХ ШИРОТ НАВЕСНІ ТА ВЛІТКУ БУРХЛИВО РОЗВИВАЄТЬСЯ ПЛАНКТОН, ЯКИЙ ПРИВАБЛЮЄ ЧИСЛЕННИХ РИБ, МОРСЬКИХ ПТАХІВ, ЛАСТОНОГИХ, КИТІВ.
- ✓ У ПОМІРНИХ ШИРОТАХ ВІДБУВАЄТЬСЯ АКТИВНЕ ЗМІШУВАННЯ РІЗНИХ ВОДНИХ МАС, ЩО СПРИЯЄ СКУПЧЕННЮ РИБИ. ОСОБЛИВО БАГАТІ НА ЖИВІ ОРГАНІЗМИ ПІВНІЧНЕ ТА БАЛТІЙСЬКЕ МОРЯ. ТУТ ІЗ ДАВНІХ ЧАСІВ ЛОВЛЯТЬ КАМБАЛУ, ТРИСКУ, СКУМБРІЮ, ОСЕЛЕДЕЦЬ.
- ✓ У ТРОПІЧНИХ ОБЛАСТЯХ НАЙБІЛЬШ БАГАТІ НА ЖИВІ ОРГАНІЗМИ ВОДИ ХОЛОДНИХ ТЕЧІЙ — КАНАРСЬКОЇ ТА БЕНГЕЛЬСЬКОЇ. ТУТ БАГАТО ЛЕТЮЧИХ РИБ, КАЛЬМАРІВ, ВОСЬМИНОГІВ, АКУЛ.
- ✓ ДЛЯ ТРОПІКІВ І СУБТРОПІКІВ ОКЕАНУ ХАРАКТЕРНІ КОРАЛИ, ОСОБЛИВО БАГАТО ЇХ У КАРИБСЬКОМУ МОРІ.
- ✓ В ЕКВАТОРІАЛЬНИХ ВОДАХ МЕШКАЮТЬ МОРСЬКІ ЧЕРЕПАХИ, МЕДУЗИ, КАРАКАТИЦІ, ДАЛЕКО В ОКЕАН ІЗ ПОТОКАМИ І ПОТОКАМИ ВЕЛИКИХ РІЧОК «МАНДРУЮТЬ» ПРІСНОВОДНІ РИБИ.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ОКЕАНУ ТА ЇХНЄ ВИКОРИСТАННЯ. ВПЛИВ ОКЕАНУ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДЕЙ ПРИПЕГЛИХ МАТЕРИКІВ

✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ПОСІДАЄ ПЕРШЕ МІСЦЕ СЕРЕД ОКЕАНІВ ЗА СТУПЕНЕМ ГОСПОДАРСЬКОГО ОСВОЄННЯ (РИС. 6).

✓ АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН ДАЄ 20 % СВІТОВОГО ВИЛОВУ РИБИ ТА МОРЕПРОДУКТІВ. ПРОТЕ ОСТАННІМ ЧАСОМ ЧАСТКА АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ У СВІТОВОМУ РИБАЛЬСТВІ ЗМЕНШУЄТЬСЯ: НАПРИКЛАД, ТРИСКА ТА ХЕК, БІЛЯ БЕРЕГІВ ПІВОСТРОВА ЛАБРАДОР, УНАСЛІДОК НАДМІРНОГО ВИЛОВЛЮВАННЯ ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИКНЕННЯ. ЦЕ СТОСУЄТЬСЯ ТАКОЖ КИТІВ, МОРСЬКИХ КОТИКІВ, ТЮЛЕНІВ І БАГАТЬОХ ІНШИХ МОРСЬКИХ ОРГАНІЗМІВ.

✓ ШЕЛЬФ АТЛАНТИКИ БАГАТИЙ НА РОДОВИЩА НАФТИ, ПРИРОДНОГО ГАЗУ, ФОСФОРИТІВ, СОЛЕЙ ТА ІНШИХ КОРИСНИХ КОПАЛИН (РИС. 7). ЧЕРЕЗ ВИДОБУТОК НАФТИ В ПІВНІЧНОМУ МОРІ, МЕКСИКАНСЬКІЙ І ГВІНЕЙСЬКІЙ ЗАТОКАХ НА ПОВЕРХНІ ВОДИ УТВОРИЛИСЯ ВЕЛИЧЕЗНІ НАФТОВІ ПЛЯМИ ПЛОЩЕЮ В

Рис. 6. Освоєння природних багатств Атлантичного океану.

Рис. 7. Виробництво солі. Для того щоб отримати сіль, морську воду закачують у неглибокі резервуари. Під променями палючого сонця вода випаровується, і залишається сіль.

Нафтова пляма

ОХОРОНА ПРИРОДИ ОКЕАНУ

✓ ІНТЕНСИВНА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УЗБЕРЕЖЖІ ТА У ВІДКРИТИХ ВОДАХ СТВОРЮЄ ЗАГРОЗУ ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩУ АТЛАНТИКИ, А САМЕ ЗАБРУДНЮЮТЬСЯ:

1. ВОДИ,
2. ПОВІТРЯ,
3. ЗМЕНШУЮТЬСЯ ЗАПАСИ ЦІННИХ ПРОМИСЛОВИХ РИБ І ТВАРИН.

✓ ІЗ МЕТОЮ ЗАПОБІГАННЯ ПОДАЛЬШОМУ ПОГІРШЕННЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В АТЛАНТИЦІ МІЖ КРАЇНАМИ УКЛАДАЮТЬСЯ МІЖНАРОДНІ УГОДИ, РОЗРОБЛЯЮТЬСЯ НАУКОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО БЕРЕЖЛИВОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ОКЕАНУ.

✓ НА БЕРЕГАХ АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ РОЗТАШОВАНІ НАЙБІЛЬШІ КУРОРТИ СВІТУ. ОСОБЛИВО

Програма ООН з довкілля

Тип екологічна організація

Засновано 1972

Штаб-квартира Найробі

Дочірня(і) Міжурядова науково-політична платформа з біорізноманіття та екосистемних послуг

OzonAction^d

Вебсайт unep.org

Р

'Всесвітня метеорологічна організація
World Meteorological Organization
Organisation météorologique mondiale
Organización Meteorológica Mundial
Всемирная Метеорологическая Организация
世界气象组织
المنظمة العالمية للأرصاد الجوية
Всесвітня метеорологічна організація

ІТ

International Union for Conservation of Nature (IUCN)

Міжнародний союз охорони природи (МСОП)

Р

ЮНІСЕФ

Абревіатура UNICEF

Гасло Unite for children

Тип організація

Засновник Генеральна Асамблея ООН і Людвік Райхман

Засновано 11 грудня 1946

Штаб-квартира Нью-Йорк

Практична робота 12 (продовження)

Позначення географічних об'єктів та течій океанів на контурній карті.

Позначте на контурній карті географічні об'єкти та течії Атлантичного океану:
рельєф: Північноатлантичний і Південноатлантичний хребти; *течії*: Гольфстрім, Північноатлантична, Канарська, Лабрадорська, Бразильська, Бенгельська.

